سەنتەری مەدینە بۆ لەبەرکردنی قورئان
پرۆژەی ژمارە ٧

ناوە هەرە چاکەکانی خوا

التفسير

عەلی باپیر

ناوە هەرەچاکەکانی خوا

ناوە هەرەچاکەکانی خوا

عەلی باپیر

(٣)

ناوی کتێب بەکوردی:	ناوە هەرەچاکەکانی خوا
نوسینـــــــــــــــی:	عەلی باپیر
بڵاوکردنـــــــەوەی:	نوسینگەی تەفسیر بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن/ هەولێر
نەخشەسازی نـاوەوە:	جمعە صدیق کاکە
خـــــــــــە ت:	نەوزاد کۆیی
بـــــــــەرگ :	أمین مخلص
نـۆرە و سـاڵی چـاپ:	یەکەم ١٤٣٤ك – ٢٠١٣ز
تـــــــــــیراژ:	٢٠٠٠ دانە

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتیەکان - ژمارەی سپاردن (...) ساڵی (٢٠١٢) پێدراوە

نوسینگەی تەفسیر
بۆ بڵاوکردنەوەو ڕاگەیاندن
هەولێر - شەقامی دادگا - ژێر ئوتێلی شیرین پالاس
Mob:00964 750 460 51 22
Tel: 0964 750 25 18 138
www.tafseer-pub.com
tafseeroffice@yahoo.com

پێشەکی

بێگومـــان نـــاوو وەســـفەکانی هەرکەســـێک لەقـــەدەر خـــۆینی، خـــوای پـــەروەردگاریش کـــە سنوورێک نیـە بـۆ بـەرزیی و مـەزنیی و چـاکیی و پاکیی و جوانیی و شکۆ و دەستەڵات و زانیاری و حیکمەت و بەزەیی و بەخششی، خاوەنی سەرجەم نـــاوە هەرەچـــاک و ســـیفەتە هـــەرە بـــەرز و پەسندەکانەو، هیچ وەسف و سیفەتێکی بـەرز و پەسند نیە کە بە تەواوترین شێوە لەخوای بێ وێنەدا نەبێ. وەک لەبارەی ناوە هەرەباشەکانی یەوە، فەرموویەتی:

﴿وَلِلَّهِ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ فَٱدْعُوهُ بِهَا﴾الأعراف-١٨٠.

واته: وه خوا ناوه هەرەباشەکانی هەن، دەجا هەر بەوان لێی بپاڕێنەوە.

لەبارەی سیفەتە هەرە بەرز و پەسندەکانییەوە، فەرموویەتی:

﴿وَهُوَ ٱلَّذِى يَبْدَؤُا۟ ٱلْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُۥ وَهُوَ أَهْوَنُ عَلَيْهِ ۚ وَلَهُ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ﴾الروم-١٧.

واته: وه ئەو (خوا) ئەو کەسەیە کە دروستکراوەکان وەدی دێنێ، پاشان -دوای فەوتان- دەیانگێڕێتەوەو لەلای سووکتریشە وه لە

ئاسمانــەکان و زەوی دا خــاوەنی وەســفە هــەرە بەرزەکانە، وە ئەو زاڵی کاربەجێیە.

شایانی باسیشتە کە پابەندیی بە شەریعەتەوە لـە ڕووی نـاوو سـیفەتەکانی خـواوە زۆر گرنگـە، چـونکە بێگومـان جگـە لـە خـوا هیچـکەس وەک پێویستەو بۆ خوا شایستەیە خوا سبحانە وتعالی ناناسـێ و پـەی بـە نـاوو سـیفەتە هـەرە چـاک و پەسـندەکانی نابـات، وە بەدرێـژایی مێـژووی بەشەر، بە هەڵەداچوون لە ناسینی خوادا، بەهۆی پەیپێنــەبردنی نــاوو ســیفەتەکانییەوە، لادان و خلیســکان گــەورەو بێــڕەزا ســەریان هەڵــداوە لەبواری مامەڵەکردن لەگەڵ خوادا، کە لـە هـەموو ئـەو لادان و خلیسـکانانە زلـتر و بـەزەرتر، بریتـی

بووە لە هاوبەش بۆ خواردنێک (المشرک باللّٰه)، هاوبەش بۆ خوادانانیش بە پێناسەیەکی کورت پوخت ئەوەیە کە غەیری خوا لەگەڵ خوادا یەکسان بکرێ، لە یەکێک لەو شتانەدا کە تایبەتمەندی خوان، وەک بەدیهێنەرایەتی و پەروەردگاریّتی و پەرستراوێتی و ناوو سیفەتەکانی (الخالقیة والربوبیة والالوهیة وأسمائه وصفاته)، بەڵگەش لەسەر ئەمە ئەوەیە کە بێڕەواو هاوبەش بۆ خوادانەرەکان، ڕۆژی دوایی لە دۆزەخدا پەشێمان دەبنەوەو، دان بە هەڵەو تاوانی خۆیان دادێنن و دەڵێن:

﴿ تَٱللَّهِ إِن كُنَّا لَفِي ضَلَٰلٖ مُّبِينٍ ﴿٩٧﴾ إِذۡ نُسَوِّيكُم بِرَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴾الشعراء-٩٧-٩٨.

واتە: بەخوا ئێمە لە گومڕایی یەکی ئاشکرادابووین. کە ئێوەمان-ئەی بت و صەنەم و تاغووتەکان- لەگەڵ پەروەردگاردا یەکسان دەکرد و بەیەک چاو تەماشامان دەکردن!

دیارە هەر بۆیەش خوای کاربەجێ پاش ڕاگەیاندنی ئەو ڕاستییە کە خاوەنی هەرچی ناوی هەرەپەسند و باشە فەرموویەتی:

﴿وَذَرُواْ ٱلَّذِينَ يُلۡحِدُونَ فِيٓ أَسۡمَٰٓئِهِۦۚ سَيُجۡزَوۡنَ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴾الأعراف-١٨٠.

واتـە: وە ئەوانـە وێـڵ بکـەن و پشتگوێ بخـەن، کـە لـە ناوەکـانی خـوادا لادەدەن. لــە مــەودوا بەمســـۆگەریی ســـزای ئـــەوەی دەیکـــەن وەردەگرنەوە.

ماوەتەوە لەم پێشەکی یە کورتەدا بڵێم:

بێگومـان شـارەزایی و ئاشـنایەتی هـەر کەسێـک بە چەمـک و واتـای نـاوو سیفەتەکانی خـوا عزوجل، لەقـەدەر خواناسـین و ئیمانیـەتی و مـرۆڤ هـەتا لـە خوا نزیکتر بێ و ئیمانی پێ دامـەزراوتر بـێ و بـۆی ملکەچـــتر و فەرمانبـــەرتر بـــێ، بـــەناوو سیفەتەکانیشـــی ئاشـــناتر دەبـــێ و زیـــاتر لێیـــان تێدەگات و پێیان بەرەو خوا دەچێ و کامڵ دەبێ و پێدەگات.

خوا بە لوتف و بەخششی بێ سنووری خۆی یارمەتیمان بدات کە هەرچی زیاتر بەناوە هەرەچاکەکان و سیفەتە هەرە پەسندەکانی ئاشنا بین و لە هەر جۆرە لادان و خلیسکانێکیش پەنامات بدات و بمانپارێزێ.

٢٧/ذی الحجة ١٤٣٣

٢٠١٢/١١/١١

خوا خاوەنی چەند نـــاوێکە کە چاکترین و تەواوترین ناون:

خـــوای پـــەروەردگار خـــاوەنی چـــەند ناوێکـــە، ئەوانـەش بـەرزترین‌و تـەواوترین نـاون‌و پێویستە مرۆڤ بەس بەو ناوانە بانگی خودا بکـات‌و لەبـەری وەپارێ و هیچ ناوێکی دیکەی لێ هەڵنەدات، وەک خوای بەرزو مەزن دەفەرموێ:

﴿وَلِلَّهِ ٱلۡأَسۡمَآءُ ٱلۡحُسۡنَىٰ فَٱدۡعُوهُ بِهَاۖ وَذَرُواْ ٱلَّذِينَ يُلۡحِدُونَ فِيٓ أَسۡمَٰٓئِهِۦ﴾[1].

(١) (الأعـراف - ١٨٠).

واته: وه خودا ناوی چاكـو پەسندی هەن، جا بەو ناوانه بانگی بكەن وه واز لەوانه بێنن كه لە ناوەكانی لادەدەنو دەیانگۆڕن.

هەڵبەته ئەو ناوانەش هەر كامێكیان دروشمو نیشانەی یەكێك لە سیفەته تەواوو بەرزەكانی خودان.

پێغەمبەری پێشەوامان ﷺ لە بارەی ئەو ناوانەوه فەرموویەتی:

((إِنَّ لِلَّه تَعالى تِسْعَةَ وتِسْعِيْنَ إِسْماً مائة إلاّ واحداً، مَنْ أحصاها دَخَلَ الْجَنَّةَ، إِنَّه وِتْرٌ يحِبُّ الوَتِرَ))(١)

(١) (رواه الشيخان).

واتـە: بێگومـان خـوای بـەرز نـەوەدو نـۆ نـاوی هەن، سەد جگە لە یەکێک، هـەر کەسێـک کۆیان بکاتـەوە دەچـێتە بەهەشتێ.بێگومـان ئـەو تاکـەو تاکی خۆش دەوێ.

ئنجـا پێغەمبـەرمان ﷺ لـە فەرموودەیـەکی دیکەدا کە (ترمذي وابن حبان وابـن خزيمـة وحـاكم وبيهقـي وابـن ماجـة) گێڕاویانەتـەوە ئـەو (٩٩) ناوەی باس کردوە کە ئێمە لێرەدا دەیاننووسین و بە کوردیش مانایان لێک دەدەینەوە:

هُوَ اللهُ الذي لا إلهَ إلاّ هُوَ:

١ - اَلرَّحْمٰن — بەبەزەیی

٢ - اَلرَّحِيم — بەخشندە

٣ - اَلْمَلِك — سەرۆک، پادشا

٤ - اَلْقُدُّوس — پاک

٥ - اَلسَّلام — بێعەیب، بێپەڵە

٦ - اَلْمُؤمِن — دڵنیاکەر، بەراست دانەر

٧ - اَلْمُهَيمِن — بەسەر ڕاگەیشتوو

٨- اَلْعَزِيزُ — زاڵ، دەستەڵاتدار

٩- اَلْجَبَّارُ — باڵادەست، ناچارکەر

١٠- اَلْمُتَكَبِّرُ — خۆبەگەورەزان

١١- اَلْخَالِقُ — دروستکەر، بنیات نەر

١٢- اَلْبَارِیءُ — بەدیهێنەر

١٣- اَلْمُصَوِّرُ — وێنەکێش

١٤- اَلْغَفَّارُ — لێبوردە

١٥- اَلْقَهَّارُ — گەردن کەچکەر

١٦ ـ اَلْوَهَّاب — بەخشەر

١٧ ـ اَلرَّزَّاق — رۆزی دەر

١٨ ـ اَلْفَتَّاح — دەرووکەرەوە

١٩ ـ اَلْعَلِيم — زانا

٢٠ ـ اَلْقَابِض — لێگرەوە، وێکهێنەر

٢١ ـ اَلْبَاسِط — لەدوودەر، فراواتکەر

٢٢ ـ اَلْخَافِض — دانەوێن، نەوی کەر

٢٣ ـ اَلرَّافِع — بڵندکەر، بەرزکەرەوە

٢٤- اَلْمُعِزُّ	زاڵکەر ، عیززەت بەخش
٢٥- اَلْمُذِلُّ	زەبوونکەر ، مل پێکەچکەر
٢٦- اَلسَّمِيْعُ	بیسەر
٢٧- اَلْبَصِيْرُ	بینەر
٢٨- اَلْحَكَمُ	فەرمانڕەوا، حوکمران
٢٩- اَلْعَدْلُ	دادگەر
٣٠- اَللَّطِيْفُ	چاکەکاری پەنهان، وردبین
٣١- اَلْخَبِيْرُ	شارەزا، هەواڵدەر

٣٢- اَلْحَلِيْم — هێدی، ئارام

٣٣- اَلْعَظِيْم — مەزن

٣٤- اَلغفور — لێبوردە، گوناح پۆش

٣٥- اَلشَّكُور — سوپاسگوزار

٣٦- اَلْعَلِيّ — بەرز

٣٧- اَلْكَبِيْر — گەورە

٣٨- اَلْحَفِيْظ — پارێزەر

٣٩- اَلْمُقِيْت — بژیوگەیێن، دەستەڵاتدار

٤٠ - اَلْحَسِيْب — لێپرسەرەوە

٤١ - اَلْجَلِيْل — سیفەت بەرز

٤٢ - اَلْكَرِيْم — بەڕێز، ڕێزگر

٤٣ - اَلرَّقِيْب — چاودێر

٤٤ - اَلْمُجِيْب — وەڵامگۆ

٤٥ - اَلْوَاسِع — فراوان

٤٦ - اَلْحَكِيْم — کاربەجێ، لێزان

٤٧ - اَلْوَدُوْد — بەندە دۆست ، خۆشویستراو

٤٨ - اَلْمَجِيْد پایەبەرز، خاوەن شکۆ

٤٩ - اَلْبَاعِث زیندووکەرەوە، نێرەر

٥٠ - اَلشَّهِيْد ئاگادار، ئامادە

٥١ - اَلْحَقّ پایەدار، ڕاست، هەق

٥٢ - اَلْوَكِيْل کارپێ سپێرراو، پشتوپەنا

٥٣ - اَلْقَوِيّ بە توانا

٥٤ - اَلْمَتِيْن بەهێز، قایم

٥٥ - اَلْوَلِي دۆست، یاریدەدەر

٥٦- اَلْحَمِيْد ستایش کراو، شایستەی سوپاس

٥٧- اَلْمُحْصِي ژمێرەر

٥٨- اَلْمُبْدِئُ پەیداکەر

٥٩- اَلْمُعِيْد گێڕەرەوە، زیندووکەرەوە

٦٠- اَلْمُحِي ژیێنەر

٦١- اَلْمُمِيْت مرێنەر

٦٢- اَلْحَيّ زیندوو

٦٣ - اَلْقَيّوْم   مشوورگێڕ، ڕاوەستاو

٦٤ - اَلْوَاجِد   هەبوو

٦٥ - اَلْمَاجِد   خاوەن پایەی بەرز

٦٦ - اَلْوَاحِد   یەک

٦٧ - اَلْأَحَد   تاک، تەنیا

٦٨ - اَلصَّمَد   حەوجێ پێ بوو، جێی مەبەست (جێی نیازو بێنیاز)

٦٩ - اَلْقَادِر   توانادار

٧٠ـ اَلْمُقْتَدِر   خاوەن سەرچاوەی توانا

٧١ـ اَلْمُقَدِّم   پێشخەر

٧٢ـ اَلْمُؤَخِّر   دواخەر

٧٣ـ اَلْأَوَّل   یەکەمین

٧٤ـ اَلْآخِر   دوامین

٧٥ـ اَلظَّاهِر   دیار، ئاشکرا

٧٦ـ اَلْبَاطِن   ون، پەنهان

٧٧ - اَلْوَالِي سەرپەرشتیکەر

٧٨ - اَلْمُتَعَال زۆربەرز، خۆ بە بەرزگر

٧٩ - اَلْبَرّ چاکەکار

٨٠ - اَلتَّوَّاب تۆبە وەرگر

٨١ - اَلْمُنْتَقِم تۆڵەستێن

٨٢ - اَلْعَفُوّ چاوپۆشیکەر

٨٣ - اَلرَّؤُوف میهرەبان

٨٤ ـ مَالِكُ الْمُلْك   خاوەن مڵک

٨٥ ـ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَام   خاوەن پایەی بەرزو ڕێز

٨٦ ـ اَلْمُقْسِط   دادپەروەر

٨٧ ـ اَلْجَامِع   کۆکەرەوە

٨٨ ـ اَلْغَنِي   دەوڵەمەند

٨٩ ـ اَلْمُغْنِي   دەوڵەمەندکەر، بێ نیازکەر

٩٠ ـ اَلْمَانِع   بەرگر، پێشگیری کەر

٩١ ـ اَلْضَّـارُ(١) زیـان گـەیێن بـە دوژمـن و ناحەزانی.

٩٢ ـ اَلْنَـافِع سوود گەیێن بە دۆسـت و خۆشەویستانی.

٩٣ ـ اَلْنُّور ڕووناکی.

٩٤ ـ اَلْهَـادِي ڕێ پیشاندەر.

---

(١) پێشتر باسمان کرد کە زانایانی فەرموودەناس (المحدِّثون) لە بارەی سـەنەدی ئـەم فەرموودەیـەوە بـە گشـتی مشـتومڕیان هەیـە، وە بە تایبـەت لـەبارەی وشـەی (الضّـارّ)ەوە ئیشـکالیان هەیەو مەگەر (قَید)یکـی بخرێتـە سـەر وەك (الضّـارّ بالکـافرین) ئەگـەرنا شایسـتـەی خـوا (سـبحانەوتعالی) نیـەو بـە یـەکێك لـە ناوەکانی دانانرێ.

٩٥ - اَلْبَدِيع — داهێنەر، بێوێنە.

٩٦ - اَلْبَاقِي — هەرماو.

٩٧ - اَلْوَارِث — میراتگر.

٩٨ - اَلرَّشِيد — کارزان، شارەزاکەر.

٩٩ - اَلصَّبُور — ئارامگر.

چەند ئاگاداری یـەك دەربارەی ناوەکـانی خـوا

١ ـــ وەک لەو فەرموودانەوە کە ڕابردن دەردەکەوێ، ناوی خوا (الله) -جل جلاله- لە ڕیزی (٩٩) ناوەکان نەژمێرراوە، دەنا دەیکردە (١٠٠)، بێگومان هەر واشە چونکە فەرموودەکە دەڵێ (إِنَّ لِلَّـــهِ...) کەواتە ئەو (٩٩) ناوە هەموویان سیفەتی خوا (الله)ن و وەسفی ئەویان پێکراوە.

٢ ـ مەبەست لە ڕستەی: (مَـنْ أَحْصاها دَخَلَ الجَنَّةَ) لەسەر ڕای زۆربەی زانایان لەبەرکردن و تێگەیشتن و بیرلێکردنەوەو کارپێکردنی ئەو ناوە بەرزو پەسندانەیە.

٣ ــ کاریگــەریی ئــەو نــاوە بــەرزو چــاکانە بــۆ چاککردنی ئینسان‌و لە خوا نزیک خستنەوەی، لەو ڕووەوەیە کە خوای بەرزو مەزن پێی خۆشە بەناوو سیفەتە بەرزەکانی مەدحی بکەین، وە هەتا زیاتریش ئەو ناوو سیفەتە بەرزو چاکانەی خوا لە دڵ‌و مێشکی ئینساندا جێگیر ببن‌و، پتر بیریان لێ‌بکاتەوە، زیاتر کاردەکەنە سەر دڵ‌و دەروونی‌و لە سیفەتی بەرزو ڕەوشتی پەسەند نیزیکتر دەبێتەوەو لە ناسینی خوادا شارەزاتر دەبێ‌و قاڵتر دەبێتەوە[١].

---

(١) لە هەر کام لە (الأذكار)ی (نووي) و (تحفة الذاكرين)ی (شوكاني)دا ناوە بەرزەکان نەقڵ کراون، بڕوانە (الأذكار) ل ٩٤ ، (تحفة الذكرين) ل ٥٣، بەڵام لە کتێبی (الأذكار)دا ناوی

٤ . هەندێک لەناوە پەسندو چاکەکانی خوادا (صیغة المبالغة)یان بۆ بەکارهێنراوە وەک: الفتاح، التواب، الوهاب... هتد، بەڵام: لەبەرئەوەی لە کوردیدا ئەم جۆرە دەربڕین (تعبیر)ە نیە، من هەروا بە ئاسایی وەرم گێڕاونە سەر زمانی کوردی، دەنا لە ڕاستیدا ئەگەر مانای وشەییم ڕەچاوکردبا دەبوو بۆ (الفتاح) گوتبام زۆر زۆر زۆر... دەرووکەرەوە!! وە هەروەها بۆ ئەوانی دیکەش.

(الاحد) کە ژمارەکەی (٦٧)ە پەڕێنراوەو جگە لە ناوی (الله) ژمارەی ناوەکان (٩٨) ن، بەڵام (تحفة الذاکرین) بەو شێوەیەی هێناون کە من نووسیومن.